

doi, Estetika eta Laburmetraien esparruak aztertzeraz 70 bat ikasle gerturatu dira. Bide errazik ez du izango baina zinemak eskola hau bezalako ekimena ezinbestekoa zen. Zinemaren Lezama edota Zubietaz izatea ezinbestekotzat jotzen dugu eta.

Euskal Herriko zinemak mundua liluratzen jarraitzen du. Oraingoan eskuadra zaharreko zinemagile nafar batek asmatu du. Montxo Armendarizen filme berriak Europako onespina dakar. Izaba eta Otsagabian errodaturako eszenek hainbat zinezalaren bihotza biztuko dutelakoan nago. Horrela euskal lurretan zinea egiteko hazia ereiten da. Pena bakarraz aitonen hizkuntza zaharrak korrika baino ez duela egiten, antza.□

SOZIOLINGUISTIKA

KIKE AMONARRIZ

EUSKALGINTZA UNIBERTSO BILAKATU ZENEKOA

Gogoeta, beharra, ilusioa eta borondatea.

Martxoaren 6an eta 7an egin ziren jardunaldiei buruzko lehen inpresio bat eskaintzekotan hitz horiek erabiliko nituzke. Egon litezke egokiagoak, baina bat-batean horiek sortu zaizkit.

Antolatzaileek eta proiektuaren bultzatzaileek jakin dute euskararen aldeko gizarte-ekimenean diharduten pertsona, talde eta erakundeak inguratzen eta asmo eta ideia konkretu batzuen inguruan biltzen. Bilgune historikoa izan dira jardunaldiak, mugarri euskararen aldeko herri-ekimenaren historian eta bilakaeran.

Landutako eta eztabaidaturako txostenek eta ateratako ondorioek ere ekarri dute berrikuntzarik, bai planteamenduetan, bai proposamenetan eta baita erabilitako terminologian ere;

«ideiak eztabaidatu eta berritzen jarraitu behar dugu» irakur dai-teke ondorio nagusietan. Euskaldunak inguratzen gaituen errealitatea abiada bizian ari da aldatzen, eta euskalgintzaren baitako eztabaiden mamia eta kontzeptualizazioa ere eraldatzen ari dira.

Jardunaldi horietan bildutakoen arteko harremanetan bestalde, nekez isladatzen zen gaur egungo giro politikoaren larritasun eta mina. Erramun Osak aipatzen zuen bezala «euskara eta euskal kulturak iritzi, jokabide eta jatorri desberdineko pertsonak bateratzeko daukan gaitasuna» agerian geratu zen. Euskal gizarteak eta politikariek oso aintzat hartu beharko lukete euskalgintzak eskaintzen duen kapital aberats hau, he-rrigintzaren nondik norakoak marrazterakoan.

Gogoetak burutu eta ondorioak plazaratu eta gero ordea, benetako erronka dator. Euskararen unibertsoak urrats konkretuak eman eta plazaratu dituen proposamenak gauzatu egin beharko ditu. Bidea urratu eta gizarteratu diren planteamenduak gauzatu gero, esan liteke, euskalgintzaren fase berri baten atarian kokatuko garela:

- Euskararen Gizarte Erakundeen Kontseilua sortzeak, egiturazko aldaketa sakonak eragin beharko lituzke gaur egungo herri mugimenduen antolaketan; batez ere EKB eta Euskara Elkarteen federazioari dagokienez (funtzioak eta antolaketa berrikusiz).

- Administrazioan hizkuntz normalizazioaz arduratzen diren erakundeen (batez ere HPS, HPZN eta bere neurrian EKE) eta gizarte-erakundeen arteko sinergia lortzea, onuragarria izango da guztientzat. Euskararen Gizarte Erakundeen Kontseilua *lobby* antzeko bat izatera iristen bada («euskalgintzaren ahotsa izan eta eragin soziala bideratzea»), hizkuntzaren aldeko politika instituzionala indartu eta era berean euskalgintza soziala sustatu egingo lirатеke.

- Ikuspuntu sozialeko Plangintza Orokorraren diseinua, Euskararen Aholku Batzordea prestatzen ari den Euskara Biziberritzeko Plan Nagusia osatzeko ekarpen gisa ere onartu beharko litzateke. Bi bide hauen uztarketa egokia (berez, aberas-

garria beharko lukeena) giltzarri izan liteke, unibertsoaren eta administrazioaren arteko harremanen jitea finkatzeko.

Ilusio berri bat piztu da, euskalgintzaren bidean urrats kua-
litatiboa eman da, eragile sozialen artikulaziorako zimenduak
ezarri dira. Orain eraikuntza altxatu behar da.

Guztiok aukera historiko honek eskaintzen dituen alderdi
positiboak sustatzen asmatuz gero, euskalgintzari epe berri
bat zabalduko zaio.□

II. SOZIOLINGUISTIKAZKO INKESTA

Hausnarketa sakonetarako bide eskaintzen digute 1996ko
soziolinguistikazko inkestaren datuek. Azkenaldian topiko sa-
marra ari da bilakatzen euskararen egoerari buruzko datuak
eskaintzerakoan «argi-ilunak», «txuri-beltzak» edo «botila erdi
hutsa/erdi betea» bezalako irudiak erabiltzea, errealitatea ja-
r rera kontrajarrietatik aztertu eta horien arabera atera ohi di-
ren ondorioak ere kontrajarriak direla adierazteko.

Datu hauek direla eta, argitaratu diren iritzietan ere, joera
horiek nahikoa garbi azaldu dira; batzuek irakurketa argi a-
goa egin dute eta beste batzuek ilunagoa. Hala ere, esango
nuke guztien azpian oinarrizko hausnarketa amankomun sa-
mar bat ere azaleratu dela, alegia, euskara oro har aurrera
doala, baina euskarak orokorrean bizi duen berreskurapen-pro-
zesua, nahiko genukeena baino motelagoa eta desorekatua-
goa dela. Bagoaz, baina astiro.

Eta hortxe dago koska eta irakurketa desberdinen kakoa: be-
har den abiadan ala mantsoegi?, okerreko ala zuzeneko bide-
tik?...

Nahikoa ezagunak direlakoan, aipatu direnak errepikatze-
ko asmorik gabe, lehen irakurketa batean, honako aspektu
hauek azpimarratuko nituzke:

- Hiru hizkuntz politika eta hiru hizkuntz egoera. Euskararen
biziraupenak hizkuntz politika sendoa eta ahalik eta bateratue-

na behar du. Iparraldean euskara nozitzen ari den galera-prozesu nabarmena ez da mugaz gaindiko arazoa, euskal hizkuntz komunitate osoarena baizik. Egoera honek, bere ondorio politikoak eta sozialak izan beharko lituzke.

- Iparraldean izan ezik, euskararen ezagupen-maila handitzen ari da adin gazteenetan. Hala ere, jaitsiera demografikoa dela medio, haur eta gazteen kopurua txikiagoa denez, proportzioz euskaldunagoak izan arren, kopuru orokorretan hobekuntza ez da horren nabaria. Bestalde, euskaldunenak diren belau-naldirik zaharrenak desagertzen diren neurrian, beren lekua hartzen dutenak erdaldunagoak dira, eta gazteenek eragindako hobekuntza neutralizatu egiten dute kopuru orokorretan.

- Euskaldun elebakarrak desagertzen ari dira. *De facto*, sozialki eta kuantitatiboki aspaldian gertatu zen galera honek ondorio kualitatiboak izan ditu eta are handiagoak izango ditu euskal hiztun komunitatearen egituraketan eta hizkuntzaren kalitatean. Hizkuntzaren kantitateaz gain, kalitateaz behar bezala arduratu beharko dugu.

- Euskaldunak zenbat eta gazteagoak, orduan eta familia-giro erdaldunagoa. Hizkuntzaren ikasketa kulturalak etorkizunean ikasketa naturalak baino garrantzi handiagoa izango du. Ikasketa kulturalaren kanpo-errefortzuak ezinbestekoak izango dira beraz, ikasketa-prozesua arrakastatsua suerta dadin.

- 15 urtetik gorako pertsoneri dagokienez, azken bost urteotan euskaldunen multzoa handitu bada ere, izan dituen irabaziak mugatuak izan dira: 18.000 lagun (% 0,5) Euskal Herri osoan (3.500 pertsona urteko). Datu hauen azterketa sakonak azterna interesgarriak eskainiko lituzke, haur nahiz helduen irakaskuntzaren optimizazioari begira.

- Hegoaldean, familia euskaldunetako hizkuntz transmisioa segurtaturik dago, ez ordea Iparraldean.

- Euskaldunen hizkuntzarekiko leialtasun-maila altua da, eta testuinguruak horretarako bide eskaintzen dienean gehienek euskaraz egiten dute (Iparraldean izan ezik).

Lehen aipatu bezala, datuak irakurtzerakoan, oso aintzat hartu behar da bilakaera demografikoaren datua: adinik zaharretan kokatzen da populaziorik euskaldunena eta hauek desagertzen direnean, bere lekua hartzen dutenak erdaldunagoak dira. Haurrak eta gazteak euskalduntzen ari baldin badira ere, demografikoki gutxiago direnez, maiz ez dira heltzen zaharren artean izandako galera kuantitatiboak estaltzera. Horregatik haur eta gazteen arteko ezagupen- eta erabilpen-indizeak nabarmen igo arren, kopuru orokorrak neutralizatu egiten dira.

Iparraldean horrelakorik gertatzen ez denez ordea, galera are nabarmenagoa da.

Datu hauek bestalde, hizkuntzaren aldeko politika sakondu, indartu eta zabaltzeko beharra ere adierazten dute, mundializazioak eta hainbat diskurtso sozio-politikotan euskarak jasanezkoen baliogutzitze kezkarriak, dauden indar guztiak biltzea eskatzen dutelako (gauza bat da euskararen oso alde ez egotea, eta beste bat, hilabeteotan hainbat politikaririk egin duen bezala, euskararik sekula ez dutela ikasiko aldarrikatzea).

Euskararen Aholku Batzordea eta Euskara Biziberritzeko Plan Nagusia izan daitezke horretarako gune eta elementu giltzarriak.□

MUNDIALIZAZIOA ETA EUSKAL MUSIKAREN ESPORTAZIOA

Lin Ton Taun talde ezagunak bere hurrengo diskoa bi bertsiotan ateratzea erabaki du: aurrena euskaraz, eta ondoren gaztelaniaz.

Entzun musika-aldizkarian (portzierto, zenbat jendek eta gaztek daki, badagoela hemengo eta hango musikei buruzko aldizkari bat euskara hutsez, goitik behera koloretan; eta dagoneko lau zenbaki kaleratu dituela; eta merezi duela?), eginiko elkarrizketan erabaki horren klabe interesgarri batzuk azaldu dira. Honela azaltzen dituzte:

Garbi dugu Euskal Herriko hizkuntza euskara dela. (...) Gu Zestoan bizi gara. Guk gure bizimodua euskaraz ematen dugu beti.

Euskal Herrian egingo ditugun kontzertu guztiak euskaraz izango dira. Itzulpenarena kanpora begira izan da.

Gure asmoa betidanik ahalik eta jende gehienarengana iristea izan da. Eta orain arte Euskal Herrian lortu dugu, baina kanpoan oso zaila dugu, hizkuntzak suposatzen duen mugarengatik. (...) Bidezkoa iruditzen zaigu kanpoko jendeari aukera ematea zer esaten dugun ulertzeko.

Euskal kulturaren beste esparruetan (idazleak, zinemagileak, antzerkian...) bi bertsio egiten dira eta askotan Euskal Herri-rako bi bertsioak.

Eztabaida sakona da eta euskarazko produktuen bideragarritasuna dago jokoan kasu askotan. «Itzulpenarena», esparru eta kasu batzuetan oso onartuta dagoen bezala, beste batzuetan (agian, inoiz ez delako egin) ez da horren erraz onartzen, edo zailagoa egiten da ulertzea.

Baina, mundializazioak ekarriko digun arazoetako bat hain zuzen ere horixe da; hiztun gutxiko hizkuntzen bideragarritasunik eza, kontsumo zabaleko produktuei dagokienez.

Jaume Ferrús Canal Satélite Digital taldearen zuzendari orokorra da eta berrikitan honela zioen *El Temps*-i eskainitako elkarrizketa batean:

Teknologia berrietan katalanaren presentziak izan dezakeen hobekuntzari dagokionez, ez naiz optimista. Gaur egungo telebista kontsumoa ez da katalaneraren aldekoa Katalunian. Baina badu ordea, kalitate-kuota bat. Uste dut gure esku dagoela telebistan katalanaren kuota normalizatzaile bat mantentzea. Gaur egun hori horrela da, baina ez da beste horrenbeste gertatzen ez zineman, ez prentsan, ez aldizkarietan... telebistan besterik ez. Aro berri honetan berriz, eskaintza segmentatu egingo da eta honek merkatu zabalagoetara jotzea eskatzen du eta beraz, katalaneraren esparrua gaunditzea. Hala ere, badira formulak kuota normalizatzaileak mantentzeko genero giltzarrietan.

«Garapen oso eta eutsigarria lortzeko, kalitatezko proiektu eta zerbitzuak eskaini behar ditu (euskal kulturgintzak), eta horretarako, egiten den kultur politika ere sakonki aztertu eta egokitu behar da» dio Euskararen Unibertsoa jardunaldietako ondorio batek.

Beste erremediorik ez dugu; lana ahalik eta ondoen egin beharko dugu gainera. Eta horretarako ezinbestekoa izango da inizatiba sozial edo pribatuaren ekimena eta administrazioaren laguntza eta sustapena.

Asko eta luze hitz egin liteke azpiegituz, ekoizpen-sistemez, banaketaz, sustapenez...□